TÜRK ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA DERGİSİ

2023/1 - Sayı: 85

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi
Yıl: 2023/1- Sayı: 85 - Uluslararası hakemli dergidir. Yılda iki kez basılı ve dijital ortamda Türkçe, dijital ortamda İngilizce olarak yayınlanır. Ücretsizdir.
ISSN: 1302-9231 - **e-ISSN:** 2791-8394
https://taed.ktb.gov.tr

İmtiyaz Sahibi
Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına Gökhan YAZGI

Editör
Prof. Dr. Harun TAŞKIRAN

Editör Yardımcısı
Dr. Fahri YILDIRIM – Dr. Fatma Sezin DOĞRUER – Dr. Serap SEVGİ

Yazı İşleri Müdürü
Yahya COŞKUN

Genel Koordinatör
Hatice Dilek KARAKUZU

Yazım ve Dil Editörü
Dr. Fahri YILDIRIM

Redaksiyon
Ayça ARSLAN

Yabancı Dil Editörü
Gökhan ÇETE – Makbule Burcu BİLİR – Sera DE VOR

Yayın Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa DURMUŞ

Ön Yayın-Denetim Kurulu
Dr. Fahri YILDIRIM – Dr. Fatma Sezin DOĞRUER – Dr. Serap SEVGİ
Ayça ARSLAN – Gamze KİRİŞ – Hakan Melih AYGÜN – Nilgün ATAK

Grafik Tasarım
Nihal KARAPEK

Web Sorumlusu
Gamze KİRİŞ – Nilgün ATAK

Fotoğraflar
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivi
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Arşivi – Tanıtma Genel Müdürlüğü Arşivi

Kapak Fotoğrafı
Avlanan Artemis Heykeli, Antalya Müzesi

Ankara 2023

Baskı
Ciltsan Matbaacılık ve Yayıncılık

Dergide yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlara aittir. Yayınlanan yazılarda dil, anlatım ve yayın tekniği yönünden değişiklik yapılabilir. Yayın / Hakem Kurulu listesi iki sayıda bir verilmektedir.

Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi

84 ve 85. Sayılara Katkı Veren Hakemler

Prof. Dr. Ahmet Tolga TEK (Anadolu Üniversitesi) - Prof. Dr. Bekir ESKİCİ (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Cumhur TANRIVER (Ege Üniversitesi) - Prof. Dr. Hayati DEVELİ (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Kaan İREN (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi) - Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin KARTAL (Ankara Üniversitesi) - Prof. Dr. Musa KADIOĞLU (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa BEYAZIT (Pamukkale Üniversitesi) - Prof. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU (İstanbul Kültür Üniversitesi) - Prof. Dr. Nilay ÇORAĞAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Nimet ÖZGÖNÜL (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) - Prof. Dr. Nurettin ARSLAN (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Hacettepe Üniversitesi) - Prof. Dr. Pervin ERGUN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Süleyman Yücel ŞENYURT (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi) - Prof. Dr. Şevket DÖNMEZ (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi) - Prof. Dr. Ufuk KOCABAŞ (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Vahit Macit TEKİNALP (Hacettepe Üniversitesi) - Prof. Dr. Yaşar Selçuk ŞENER (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Ahmet Oğuz ALP (Anadolu Üniversitesi) - Doç. Dr. Ali Akın AKYOL (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Aliye EROL ÖZDİZBAĞ (İstanbul Üniversitesi) - Doç. Dr. Cengiz TAVŞAN (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Emine TOK (Ege Üniversitesi) - Doç. Dr. Esra ÖZKAN YAZGAN (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Fatma Banu UÇAR (İstanbul Üniversitesi) - Doç. Dr. Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN (Pamukkale Üniversitesi)

Doç. Dr Gülder EMRE (İstanbul Üniversitesi) - Doç. Dr. Hatice ÖZYURT ÖZCAN (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Doç. Dr. Meryem ACARA ESER (Cumhuriyet Üniversitesi) - Doç. Dr. Muhammet ARSLAN (Kafkas Üniversitesi)

Doç. Dr. Murat KARADEMİR (Selçuk Üniversitesi) - Doç. Dr. Murat TÜRKTEKİ (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN (Gaziantep Üniversitesi) - Doç. Dr. Nevra ERTÜRK (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU DEMİRCİ (Gazi Üniversitesi) - Doç. Dr. Selcan GÜRÇAYIR TEKE (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Zekai ERDAL (Artuklu Üniversitesi) - Dr. Gözde TEKİN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Dr. Hamiyet ÖZEN (Karadeniz Teknik Üniversitesi) - Dr. Pınar SERDAR DİNÇER (Yozgat Bozok Üniversitesi)

Dr. Seçkin EVCİM (Ordu Üniversitesi) - Öğr. Gör. Betül TEOMAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Editörden

Dergimizin tarihçesine kısaca bir göz atarsanız çeşitli nedenlerle birkaç kez yayın hayatına ara verdiğini, isim değiştirdiğini, bir süreliğine de "Türk Arkeoloji Dergisi" ve "Türk Etnografya Dergisi" olarak aynı dönemde iki farklı formatta yayınlandığını görebilirsiniz. Verdiği uzun aranın ardından tekrar yayın hayatına geçiş sürecinde gerçekleştirilen toplantılarda, dergimizin özüne mümkün olabildiğince sadık kalma konusunda fikir birliğine varılması, yeni formatının da "Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi" başlığı ve içeriğiyle sürdürülmesini beraberinde getirdi. "Arkeoloji" ve "Etnografya" birlikteliğinin, derginin ilk yayınlandığı dönemdeki yaklaşımların yansıması olduğu söylenebilir. Günümüzde de her iki alandaki bilimsel çalışmaların Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesi ve himayesinde devam ediyor olması bu kararı almamızı kolaylaştıran bir diğer etmen oldu.

Her ne kadar tarihine bakıldığında dergi içeriğindeki etnografya çalışmalarına dair makalelerin arkeoloji makalelerine göre daha az sayıda kaldığı görülse de derginin kökeninden kopmama arzumuzda haklı olduğumuzun kanıtları bu sayıda karşılığını bulmuş durumda. Hakem süreçleri sonunda dergimizde yayınlanması uygun görülen makalelerin üç tanesi etnografya çalışmaları ile ilgili. Bunlardan ilki Sayın Davut KAPLAN'ın *"Sade Hayatın İz Bırakan Dokuması: Terpink'te Hasır-Hesir"* başlığını taşıyor. Erzurum ili Oltu ilçesi Aşağı Çamlı köyünde bulunan Terpink'te 1990'lı yıllara kadar yaygın biçimde görülen ancak günümüzde unutulmaya yüz tutan bir zanaatın belgelenmesi açısından değerli bir makale. Sayın Emine ERDOĞAN'ın *"Geleneksel Türkmen Giysili "Damal Bebeği""* başlıklı makalesi Ardahan ili, Damal ilçesinde yıllardır üretilmekte olan ve yörede yaşayan Türkmen kadınlarının yalnızca geleneksel giysilerinin değil aynı zamanda bir bütün olarak kültürlerinin tanıtımına katkı sağlayan Damal bebekleri hakkında değerli bilgileri bir araya getiriyor. Sayın Tülay ASLIHAK UĞURELLİ de hem kendi alan çalışmalarında tespit ettiği hem de literatürde yer eden verileri bir araya getirerek Anadolu'nun kadim geleneklerinden yağmur yağdırma ritüellerini, bölgelere göre farklılaşan yönleriyle bereket sembolü çerçevesinde "Anadolu'da Gerçekleştirilen Yağmur Yağdırma Ritüelleri" başlığı altında okuyuculara sunuyor.

Arkeoloji makalelerimiz içerisinde ise ilk sırada Gordion'da yıllardır kazı çalışmaları sürdüren Sayın Charles Brian ROSE tarafından kaleme alınan *"Excavating the Phyrgian Capital of Gordion"* yer alıyor. Makale, dünyaca ünlü Frig başkentindeki son çalışmalar ve yeni kazılarda ulaşılan sonuçlar hakkında bilgi veriyor. Sayın Erol USLU, Hanifi BİBER, Rafet ÇAVUŞOĞLU, Hakan YILMAZ, Sabahattin ERDOĞAN ve Sinan KILIÇ, ortak çalışmaları olan *"İremir Höyük 2020 Yılı Kurtarma Kazısı"* başlıklı çalışmada Van ili, Gürpınar ilçesinde bulunan, bölgedeki önemli höyüklerden birinde gerçekleştirilen kurtarma kazısına dair bilgiler ve elde edilen bulguları okuyucular ile buluşturuyorlar. Sayın Hasan UĞUZ, *"Dalisandos (Sarıoğlan) Geç Roma Dönemi Sikke Buluntusu"* başlıklı makalede, Konya'da tesadüfen keşfedilen 308 adet sikkeden oluşan bir buluntuyu dönemsel özellikleriyle birlikte değerlendiriyor. Sayın Mustafa ARMAĞAN, 1983 yılında keşfedilen ve İstanbul'un Bizans Dönemi'ne ait önemli saray yapılarından biri hakkında değerli bilgiler elde edilmesini sağlayan kalıntıları ve yıllar içerisinde korunmasına yönelik atılan adımları *"Boukoleon Sarayı'na Ait Opus Sectile Kalıntının Kentsel Arkeoloji Açısından İncelenmesi"* başlıklı makalede ele alıyor.

Herkese iyi okumalar diliyorum.

Prof. Dr. Harun TAŞKIRAN

İçindekiler

Araştırma Makaleleri

Excavating the Phrygian Capital of Gordion 13
Frig Başkenti Gordion Kazıları
Charles Brian ROSE

Sade Hayatın İz Bırakan Dokuması: Terpink'te Hasır-Hesir 29
The Impressive Weaving of the Simple Life: Wicker at Terpink
Davut KAPLAN

İremir Höyük 2020 Yılı Kurtarma Kazısı 43
Rescue Excavation at İremir Mound in 2020
Erol USLU, Doç. Dr. Hanifi BİBER, Prof. Dr. Rafet ÇAVUŞOĞLU,
Doç. Dr. Hakan YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin ERDOĞAN, Araş. Gör. Sinan KILIÇ

Dalisandos (Sarıoğlan) Geç Roma Dönemi Sikke Buluntusu 61
Late Roman Coin Finding from Dalisandos (Sarıoğlan)
Hasan UĞUZ

Boukoleon Sarayı'na Ait Opus Sectile Kalıntının Kentsel Arkeoloji Açısından İncelenmesi 103
An Examination of The Opus Sectile Remaıns Belongıng to The Palace of Boukoleon in Terms of Urban Archaeology
Mustafa ARMAĞAN

Anadolu'da Gerçekleştirilen Yağmur Yağdırma Ritüelleri 123
Rainmaking Rituals Performed in Anatolia
Tülay ASLIHAK UĞURELLİ

Derleme

Geleneksel Türkmen Giysili "Damal Bebeği" 139
"Damal Dolls" in Traditional Turkmen Dress
Emine ERDOĞAN

Müze Yazısı

100. Yılında Antalya Müzesi 153
Mustafa DEMİREL – Dr. Ahmet ÇELİK

İremir Höyük 2020 Yılı Kurtarma Kazısı

**Erol USLU, Doç. Dr. Hanifi BİBER,
Prof. Dr. Rafet ÇAVUŞOĞLU,
Doç. Dr. Hakan YILMAZ,
Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin ERDOĞAN,
Araş. Gör. Sinan KILIÇ**

Araştırma Makalesi

İremir Höyük 2020 Yılı Kurtarma Kazısı*

Rescue Excavation at İremir Mound in 2020

Erol USLU**

Hanifi BİBER***

Rafet ÇAVUŞOĞLU****

Hakan YILMAZ*****

Sabahattin ERDOĞAN******

Sinan KILIÇ*******

Özet

İremir Höyük; Van ili, Gürpınar ilçesi, Otbiçer Mahallesi'nin kuzeydoğu kesiminde yer almaktadır. Biri doğuda diğeri batıda yer alan ve birbirlerine kısa bir boyunla bağlı iki ayrı tepeden oluşan çifte höyük şeklindedir. İremir Höyük, ilk kez 1956 yılında Charles Burney tarafından kayıt altına alınmış ve Aynur Özfırat öncülüğünde araştırılmış olup Van Gölü çevresinde yer alan ve arkeoloji dünyasında bilinen önemli höyüklerden biridir. Van Müze Müdürlüğü yetkilileri tarafından farklı zamanlarda alanda yapılan incelemelerde, büyük bölümü geçmiş yıllarda yapılmış olan kaçak kazılar nedeniyle höyüğün büyük ölçüde tahrip olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle höyükte bir kurtarma kazısı yapılmasına karar verilmiş ve Van Müze Müdürlüğü başkanlığında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. G10 ve H10 plan karelerinde yürütülen kazılarda, özellikle H10 plan karesi içerisinde gerçekleştirilen bulgular neticesinde höyüğün, İlk Tunç Çağı ve Demir Çağı boyunca yerleşim gördüğü saptanmıştır. Özellikle kaçak kazı çukurundaki kesit çalışmalarından, İlk Tunç Çağı'nda çok katmanlı ve uzun süreli bir yaşam sürdürüldüğü tespit edilmiştir. H10 açmasında ortaya çıkarılan mimari kalıntılar ve ele geçen buluntular bu dönemde önemli bir yapılaşmanın olduğuna işaret etmiştir. Arkeolojik bulgular neticesinde İremir Höyük'teki İlk Tunç Çağı kültürünün, bölgede daha önce arkeolojik kazıları yapılmış diğer merkezlerde tespit edilmiş olan Erken Transkafkasya Kültürü'ne (Karaz ya da Kura-Aras) ait olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Van, Gürpınar, İremir Höyük, İlk Tunç Çağı, Demir Çağı

---

* Geliş Tarihi: 17.10.2021- Kabul Tarihi: 04.01.2022

** Müze Müdürü, Van Müze Müdürlüğü, Yalı Mahallesi, Kale Sokak No: 2 İpekyolu İlçesi / Van / Türkiye, erol.uslu@ktb.gov.tr, ORCID ID: 0000-0003-4494-564X

*** Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Zeve Kampüs Tuşba İlçesi - Van / Türkiye, hbiber@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3719-4120

**** Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Zeve Kampüs Tuşba İlçesi-Van / Türkiye, rcavusoglu@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0049-902X

**** Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Zeve Kampüs Tuşba İlçesi - Van / Türkiye, hakanyilmaz@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2399-5085

***** Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tuşba İlçesi - Van / Türkiyee, sabahattinerdogan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1957-0279

****** Araş. Gör. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tuşba İlçesi - Van / Türkiyee, sinankilic@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000 0003 3424 4081

Abstract

İremir Mound is located northeast of the village of Otbiçer, district in the Gürpınar of Van Province, eastern Türkiye. İremir Mound, which consists of two separate hills, one in the east and the other in the west, connected by a short ridge, is in the form of a double mound. İremir Mound was first recorded by Charles Burney in 1956. It was explored under the leadership of Aynur Özfırat, and is one of the important mounds around the Lake Van. In the exploration carried out in the area at different times by the authorities of the Van Museum Directorate, it was determined that the mound was largely destroyed due to illegal excavations, most of which were carried out in the past years. Therefore, it was decided to conduct a rescue excavation in the mound and the works were carried out under the presidency of the Van Museum Directorate. It has been determined that the mound was inhabited during the Early Bronze Age and Iron Age, as a result of the excavations carried out in the plan squares G10 and H10, and especially the archaeological excavations in the plan square H10. The existence of multi-layered and long-term life in the Early Bronze Age has been determined especially from the cross-section studies in the illegal excavation pit. Architectural remains and finds in plan-square H10 indicated that there had been an important settlement construction in this period. As a result of archaeological findings, it was understood that the early bronze age layers in Iremir Mound had belonged to the Early Transcaucasian Culture (Karaz or Kura-Aras), which was identified in other centers where archaeological excavations were made in the region.

Key Words: Van, Gürpınar, İremir Mound, Early Bronze Age, Iron Ages

Giriş[1]

Van ilinin 26 km güneyinde bulunan Gürpınar ilçe merkezinin 2,5 km kadar güneydoğusunda, Gürpınar ilçesine bağlı Otbiçer Mahallesi'nin hemen kuzeydoğu kesiminde yer alan İremir Höyük (Resim 1), biri doğuda diğeri batıda olmak üzere birbirlerine kısa bir boyunla bağlanan iki ayrı tepeden oluşan çifte höyük biçimindedir. Van Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun kayıtlarında "İremir Höyüğü (İremir 1) ve Yerleşim Alanı (İremir 2)" adıyla tescilli olan alanın Batı Tepesi yaklaşık 160 m çapında dairesel yapıdadır. Batı, kuzey ve güney yönlerde, İremir 2 ile bağlantılı olduğu doğu yamaca göre daha eğimli olan höyüğün yüksekliği batıda yaklaşık 20 m iken, kuzeyde 18 m olarak ölçülmüştür. Höyüğün güneydoğusundaki İremir 2 Tepesi; 225x155 m ölçülerinde, oval bir alanı kaplamaktadır (Resim 2).

1. Araştırma Tarihçesi

Daha önce gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar neticesinde mevcudiyeti bilinen alan, İremir adıyla ilk kez Charles Burney'in 1956 yılında bölgede yapmış olduğu araştırmaların sonucunda yayınladığı makalede karşımıza çıkar (Burney, 1957: s. 43). Bu makalede yer alan haritada 204 sıra numarasıyla İremir (Gürpınar) ve 205 sıra numarasıyla da İremir II (Gürpınar) isimleri geçmekte; ancak bu yerlerle ilgili herhangi bir ayrıntı verilmemektedir. Ancak haritadan söz konusu yerlerin bugünkü İremir Höyük olduğu anlaşılmaktadır. Burney, bir başka yayınında ise İremir Höyük'te tespit edilen ve Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilen çanak-çömleklerin değerlendirmesini yapmıştır (Burney, 1958: s. 178-187).

Höyük, Aynur Özfırat tarafından 2006 yılında Van ilinde yürütülen yüzey araştırmalarına ilişkin yayınlarda da Geç Kalkolitik Çağ ve İlk Tunç Çağı yerleşmeleri arasında sayılmaktadır (Özfırat, 2008: s. 197-198).

2. Karelaj ve Topografik Çizim Çalışmaları

Kazıya başlanmadan önce höyük üzerinde incelemeler yapılmış ve höyük yüzeyinin 10 x 10 m büyüklüğünde karelere bölünmesine karar verilmiştir. Daha sonra alanın hava fotoğrafı üzerine bu plan kare sistemi oturtulmuştur. Ortaya çıkan kareler kuzey-güney yönünde harflerle, batı-doğu yönünde ise rakamlarla adlandırılmıştır. Tescil edilmiş olan sit alanının ikinci bölümünü oluşturan "Yerleşim Alanı (İremir-2)", hazırlanan karelaj sitemi içine dâhil edilmiştir.

1 Bu makalenin içeriği; Atatürk Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ile Arkeoloji Haber işbirliğinde hazırlanan ve 19-21 Şubat 2021 tarihleri arasında online olarak gerçekleştirilen, "MÖ III. Binyılda Anadolu: Genel Durum ve Son Dönem Araştırmaları" adlı Webinar'da bildiri olarak sunulmuştur.

1/5000 ölçekli harita üzerinde işaretlenmiş olan höyüğün en yüksek yerindeki betondan yapılmış kadastro direğinin dibi, deniz seviyesinden 1786,90 m'dir. Bu yükseklik 1787,00 m olarak kabul edilerek kazı çalışmaları sırasında alınan seviyeler buna göre ölçülmüştür.

Kazı çalışmaları sırasında höyüğün kuzey-güney ve doğu-batı yönündeki yüzey profillerinin çizimleri tamamlanmıştır. Buna göre höyüğün çapının kuzeydeki kanaldan güneydeki yola kadar 160 m, yüksekliğinin 18 m; doğu-batı yönünde ise çapının yine 160 m, yüksekliğinin ise 20 m olduğu anlaşılmıştır.

3. Kazı Çalışmaları ve Mimari Bulgular

Gerek Van Müze Müdürlüğü yetkilileri gerekse Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri tarafından farklı zamanlarda alanda yapılan incelemeler sırasında geçmiş yıllarda yapılmış kaçak kazılar nedeniyle höyük yüzeyinin büyük ölçüde tahrip olduğu görülmüştür. Bu nedenle hem höyüğün tahribatının önlenmesi hem de Gürpınar Ovası ve dolayısıyla Van Bölgesi'nin arkeolojik dönemlerine ışık tutacak bilgilerin yok olmadan ortaya çıkarılması amacıyla höyükte bir kurtarma kazısı yapılmasına karar verilmiş olup kazılar 2020 yılı Eylül ve Ekim aylarında yapılmıştır.[2]

Kazı çalışmalarının planlaması, höyükte önceki yıllarda yapılmış kaçak kazılar dikkate alınarak yapılmıştır. Bu çalışmalarla hem kaçak kazıların neden olduğu tahribatın temizlenmesi hem de burada oluşan kesitten hareketle höyükteki arkeolojik tabakaların durumu anlaşılmak istenmiştir. Bu planlama dâhilinde yürütülen kazı çalışmaları, höyüğün kuzeye bakan yüzünde yer alan ve üzerinde iki kaçak kazı çukuru bulunan G10 plan karesinde ve buraya güney yönde bitişik, içerisinde biri büyük boyutlu olmak üzere kaçak kazı çukurları bulunan H10 plan karesinde yapılmıştır.

3. 1. G10 Açması Kazı Çalışmaları

G10 plan karesinin kuzey yarısında 4,5 x 9 m büyüklüğündeki alanın yüzey yükseklikleri 1782,88 – 1779,42 m arasındadır. Güney kenarda iki büyük kaçak kazı çukuru görülmektedir. Bunlardan batıdakinin çapı yaklaşık 4 m, derinliği 1 m; doğudakinin boyutları ise 4 x 2,5 m, derinliği ise 0,5 m kadardır. Her iki çukurun toprağı kuzey kenarlarına yığılmıştır. Açmanın doğu kenarında ayrıca daha küçük bir kaçak kazı çukuru vardır. Bunun boyutları da 2 x 2,5 m ve derinliği 0,5 m'dir (Resim 3).

G10 açmasının güneybatı köşesindeki en yüksek kesimden başlatılan kazılarda, yaklaşık 1 m derinlikte sert bir yüzey tespit edilmiştir. Kazı ilerledikçe aynı sert yüzey, açmanın kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerindeki kaçak kazı çukurlarında da ortaya çıkmıştır. Pudra kıvamındaki yüzey toprağının altında açığa çıkan döküntü taşların, eski höyük yüzeyini oluşturduğu düşünülmüştür. Zira, höyüğün güney ve doğu yamaçları bu türden döküntü taşlarla kaplıdır. Döküntü halinde ortaya çıkarılan taşların altında, batı kenarında basamaklar halinde derinleşen yerlerde, bazıları 60 x 60 cm büyüklüğünde iri kireç taşı bloklar ortaya çıkmıştır. Bu bloklar burada büyük bir duvarın yer alıyor olabileceğine işaret etmektedir. Bu taşların henüz hangi döneme ait olduğu anlaşılmayan mimari kalıntıları gösterdiğine kuşku yoktur. Durumu anlayabilmek için kazı çalışmalarının önümüzdeki yıllarda devam ettirilmesi gerekmektedir (Resim 4).

3. 2. H10 Açması Kazı Çalışmaları

G10 açması kazı çalışmalarıyla birlikte H10 açmasının 5 x 10 m büyüklüğündeki kuzey yarısında da kazılar başlatılmıştır. Açmanın en yüksek yeri olan güneybatı köşesi, deniz seviyesinden 1785,90 m, en alçak yeri olan kuzeydoğu köşesi ise deniz seviyesinden 1783,30 m yüksekliktedir. Bu alanın güneydoğu köşesinde büyük ve derin bir kaçak kazı çukuru bulunmakta; aynı alanın kuzey kenarının ortasında daha eski bir kaçak kazı çukurunun sığ izi belli olmaktadır.

Kazı çalışmaları daha çok bu açmada yürütülmüştür. Bir taraftan açmanın güneydoğu köşesinde yer alan, 3 m çapında ve 3,1 m derinliğindeki kaçak kazı çukurunun temizliği yapılmış, aynı zamanda açmanın en üst kotu

2 Kazımıza izin veren ve maddi ve manevi destek sağlayan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne, Gürpınar Kaymakamlığı ile Gürpınar Belediye Başkanlığı'na, ayrıca özverili çalışmalarından dolayı tüm ekip üyelerine teşekkür ederiz.

olan güneybatı köşeden kazılara başlanarak höyük yüzeyinden yaklaşık 1,5 m derinliğe kadar inilmiştir.

Kazı çalışmalarında açmanın üst kotundan itibaren 0,2 m kadar olan yüzey toprağının (1. Tabaka) altından döküntü şeklinde taşlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Döküntü taşların altından, sağlam durumda mevcut hali 1,5 m uzunluğunda olan taş duvar kalıntısı açığa çıkmıştır. Duvarın kuzeye bakan yüzü belirgin olduğu halde güney yüzü açma kesitinin içinde kalmaktadır. Bu seviyede 0,7 m kalınlıktaki tabakada bulunan bazı seramik parçalarından dolayı bu kalıntının Demir Çağı'na ait olabileceği düşünülmüş ve yüzey toprağı altındaki bu katman "2. Tabaka" olarak adlandırılmıştır. Açmanın güney kesitinde, sözü edilen duvarın altında kül ve kömürleşmiş parçalar içeren bir tabakanın (3. Tabaka) devam ettiği görülmüştür. Bu tabaka ve içindeki seramik parçaları sözü edilen duvarın direk olarak İlk Tunç Çağı'na ait bir yüzeyin üzerine oturduğunu göstermektedir.

Bu tabakanın altında ortaya çıkan küllü bir katmanın altında, 1784,60 m kotundan başlayan ve 1783,60 m kotuna kadar devam eden 1 m kalınlıktaki yapı katında, yer yer yıkılmış ve tahrip olmuş durumda kerpiç duvar kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Gerek bu kalıntılar ve gerekse ele geçen seramik parçaları söz konusu yapı katlarının İlk Tunç Çağı'na ait olduğunu belgelemektedir.

Açmada ortaya çıkarılan mimari kalıntılar arasında en dikkat çekeni, kaçak kazı çukurunun batı bitişiğinde yer alan ve aynı mimari evrenin iki farklı dönemi olduğu düşünülen 4. ve 5. tabakalara denk gelen "Mekân H10.1" no'lu yapı kalıntısıdır. Tabanı deniz seviyesinden ortalama 1783,33 m yüksekte olan bu yapı; 0,3 m kalınlığında; altta küçük taş, üstünde kerpiçle örülmüş duvarlara sahip olup kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanmaktadır. Dıştan 3,75x1,65 m ölçülerindedir. Orta kısımda yapıyı iki bölüme ayıran bir kerpiç duvar kalıntısı bulunmaktadır. Güney yarısı sert bir tabana sahip olan yapının kuzey yarısında yoğun bir yangın izi açığa çıkmıştır (Resim 5). Yapılan kazılarda yapının kuzey bölümünde, parçalanmış vaziyette ve yangına maruz kalmış İlk Tunç Çağı'na tarihlenen bir küp ile kaçak kazı çukurunun kesitlerinde, aynı seviyede ele geçen karbonlaşmış buğdaylar, "Mekân H10.1" olarak adlandırdığımız bu yapının bir depo yapısı ile ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

İremir Höyük'teki kazı çalışmalarının temel amaçlarından biri, H10 plan karesi içinde kalan büyük ve derin kaçak kazı çukurunu temizlemek ve kesitlerini inceleyerek höyüğün tabaka durumunu tespit etmektir. Bu amaçla H10 açmasının güneydoğu kesimindeki bu çukurdan atılan ve H11 açmasına doğru yayılan toprak kaldırılmış, çukurun içi tamamen temizlenmiştir. Çukurun zemini, deniz seviyesinden 1781,20 m olarak ölçülmüştür. Burada yürütülen temizlik ve kazı çalışmalarında güney kesitte bir kerpiç duvarın izi tespit edilmiştir. Hayvan delikleri nedeniyle tahrip olan bu duvar ile yanlarındaki tabakalar aşağı doğru sert bir tabana kadar izlenmiştir. Ayrıca kesitteki kerpiç duvarın temel taşlarının kaçak kazı çukurunun güneybatı köşesinde de devam ettiği görülmüştür. Açığa çıkarılan taban üzerinde taş ve kerpiç parçalarının yer aldığı gözlenmiş, kaçak kazı çukurunun batı kesitinde bu tabanın küçük taşlarla örülen ince bir duvarla sınırlandığı anlaşılmıştır. Ayrıca kuzeye doğru hafif eğimli olan tabanın bu kesimindeki toprak rengi, burada bir yangın evresi olduğunu göstermiştir.

Temizlenen kaçak kazı çukurunun doğu kesitinin alt kısmında, daha düşük kotta kerpiç bir duvarın yüzeyi tespit edilmiştir. Yaklaşık 1 m yüksekliğinde, açık kahverengi, homojen ve sert yapılı olan bu duvarın çukurun dibine kadar indiği görülmüştür. Kuzey-güney yönünde uzandığı anlaşılan bu duvar, çukur dışında saptanan İlk Tunç Çağı'na ait mimari kalıntıların yönleriyle uyum içindedir. Her ne kadar çukur buradaki kaçak kazının dibine kadar temizlenmiş olsa da ana kayaya henüz inilmemiş, bu nedenle höyükteki arkeolojik tabakaların daha da derine indiği ve açmanın diğer kesimlerinde, henüz inilememiş olan düşük kotlarda önemli mimari kalıntıların var olduğu kanaatine varılmıştır (Resim 6).

4. Geçici Höyük Stratigrafisi

H10 plan karesinde bulunan büyük çukurun temizlenmesinden sonra kesitlerde ve açmanın kazı yapılan diğer kesimlerinde tespit edilen bulgular ve buluntular ışığında höyükte, mevcut durum itibariyle, biri yüzey toprağı olmak üzere 8 tabakanın var olduğu değerlendirilmiştir. Bunlardan 2. tabakanın Demir Çağı'na, 3-8 numaralı tabakaların ise İlk Tunç Çağı'na ait olduğu, 4. ve 5. tabakaların ise ikişer evreli oldukları tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabakalanma ve özellikleri

H10 açmasının güney kesitine göre tanımlanmıştır (Resim 7).

1. Tabaka (Yüzey Toprağı): En üstte ortalama 20 cm kalınlığında yüzey toprağı bulunmaktadır. Yumuşak ve pudra kıvamında bir tabaka halindeki bu toprağın, höyüğün kuzey ve kuzeybatı yamacını kapladığı anlaşılmaktadır. Höyük yüzeyindeki eski yapılardan kalmış olduğu düşünülen taşlar, höyüğün güney ve güneydoğu yamaçlarında halen açıkta bulunmaktadır. H10 açmasının güney kesitinde bu taşların batıya doğru yer yer yüzeye çıktığı görülmektedir.

2. Tabaka (Olası Demir Çağı): Yüzey toprağının altında, ortalama 40 cm kalınlığında bej-gri renkte killi bir tabaka halindedir. Bu tabakanın batı kısmında döküntü halinde taş yığını yer almaktadır. H10 açmasının güney kesitinin batısında, sözü edilen taş yığını içinde bir duvar kalıntısı olduğu ve bunun daha alttaki küllü bir başka tabaka üzerine oturduğu anlaşılmaktadır (Resim 8). Tabakada ele geçen seramik parçaları arasında az sayıda Demir Çağı özelliği gösteren parçalar bulunmaktadır. Duvar kalıntısı ve seramiklerin yanı sıra tabakanın stratigrafik seviyesi de bu tabakanın Demir Çağı tabakası olduğunu düşündürmektedir. Ancak kesin bir yargıya varabilmek için devam edecek kazılardan elde edilecek sonuçlara bakmak gerekir. Önümüzdeki yıllarda yapılacak kazıların bu konudaki bilgileri netleştireceği ümit edilmektedir.

3. Tabaka: H10 açmasının güney kesitinin batı köşesindeki doğuya doğru eğimli kül birikintisi, ele geçen seramik parçalarına göre en üstteki İlk Tunç Çağı tabakası olarak tanımlanmıştır. Çünkü bu eğimli kül birikintisinin altında daha düz ve koyu renkli bir taban uzanmaktadır. Buna göre, en kalın yeri 60 cm olan bu eğimli kül birikintileri olduğu yere yığılmış ve anlaşıldığı kadarıyla Demir Çağı'nda burada bir bina inşa etmek için kazılmıştır. Bu evre, gelecek yıllarda batı yönde daha iyi incelenebilecektir.

4. Tabaka: Kesitin batı ucundaki koyu renkli taban, Demir Çağı'na tarihlenen tabaka altında kesitin doğu ucuna kadar izlenebilmektedir. Doğuda, kaçak kazı çukurunun güney kesitinin üst kısmında 80 cm kalınlığındaki bu tabaka içinde kerpiç parçaları ayırt edilmektedir. Bu dolgunun batısında 1 m yüksekliğinde, 50 cm kalınlığında ve hafif batıya doğru yaslanmış bir kerpiç duvar vardır. Kaçak kazı çukurunun kenarında bu duvarın temelini oluşturan bir traverten bloğu açığa çıkmış ve bu bloğun hizasındaki dolgu "5. Tabaka" olarak tanımlanmıştır. Kerpiç duvarın doğusundaki dolgu yatay katmanlar halinde birikmiş iken, batısındaki dolgu duvardan itibaren batıya doğru eğimlidir. Bu birikinti, açmanın bu kesiminde kesitten itibaren kuzeye doğru uzanan hafif eğimli bir taban ve "Mekân H10.1" diye adlandırdığımız yapının üzerini örtmektedir. Kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanan bu yapının, güney kesitindeki kerpiç duvar ile ilişkili olduğu açıktır ve dolayısıyla kesitteki kerpiç duvar da aynı yönde uzanıyor olmalıdır. Güney kesitinin batı kesiminde aynı birikinti tabakalarının yeniden yükselmeye başlaması, burada üst kısmı açığa çıkan duvar kalıntısıyla birlikte düşünülmelidir. Söz konusu kalıntılar, H10 plan karesinin henüz kazılmamış olan güney yarısında en az 5 m genişliğinde bir mekânın varlığını düşündürtmektedir. Böyle bir yapının, açmanın doğusunda açığa çıkarılan Mekân H10.1 ile birlikte aynı mimari evrenin farklı birimlerini oluşturduğu açıktır.

5. Tabaka: Kerpiç duvarın altındaki taş temelin hizasında uzanan 20 cm kalınlığındaki tabakadır. İnce kül katmanlarından oluşan gri renkli bu tabaka 4. Tabaka'nın alt evresi olarak tanımlanmalıdır. Buna göre 4. ve 5. tabakalar aynı mimari evrenin iki farklı dönemi olarak düşünülmelidir. Mekân H10.1'in kuzey kesiminde yangın izleri içinde ortaya çıkan depo küpünün durumu, bir yangın sonucu çöken yapının altında kalarak ezildiği izlenimi vermektedir. Aynı yangın izi, açmanın güney kesitindeki kerpiç duvarda görülmez. Mekânın üzerine denk gelen 4. Tabaka içindeki kerpiç parçaları, buradaki yapının bir yangından sonra yeniden tamir edildiğine işaret etmektedir. Ayrıca kaçak kazı çukurunun kuzeydoğu köşesinde açığa çıkan ve güneye doğru yıkılmış olan kerpiç duvarın da 5. Tabaka ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu yıkık duvarın üzerindeki taban seviyesi (1782,90 m) ile altındaki taban seviyesi (1782,70 m) bu evrenin kalınlığına eşittir. Açmada ele geçen seramikler ve mimari bulgular, 3., 4. ve 5. tabakaların İlk Tunç Çağı'na ait yapı katları olduklarını belgelemektedir.

6. Tabaka: Ortalama 80 cm kalınlığında, kalker kırıntıları ve gri renkli kül tabakalarından oluşan bir tabakadır. Kaçak kazı çukurunun güney kesitinde bu tabaka içine 40 cm derinliğindeki bir çukurun kazılmış olduğu görülmektedir. Bu çukurun dibi, kimilerinin

çapı 5 cm'yi bulan oldukça iri, yanmış odun parçalarıyla doludur. Çukurun çapı belli olmamakla birlikte, bunun olasılıkla seramik pişirmek için hazırlanmış olan büyük bir ateş çukuru olduğu açıktır. Henüz seramik fırınlarının bilinmediği bu dönemde, koyu renkli açkılı seramik kapların, içi odun ve çalı parçalarıyla doldurulan bu tür çukurlara yığılıp üzeri tamamen yine odun ve çalı parçalarıyla kapatılarak pişirilmiş olduğu düşünülmektedir.

7. Tabaka: Ortalama 70 cm kalınlığında, açık kahverengi, sert bir kil tabakası halinde kaçak kazı çukurunun doğu ve güney kesitinde izlenebilen bir tabakadır. Kalın bir kerpiç duvara ait olduğu düşünülen bu tabakanın niteliği kazılar ilerledikçe anlaşılabilecektir.

8. Tabaka: Kesitin en altındaki kül katmanlarından oluşan tabakadır. Kaçak kazı çukurunun en alt kısmında izlenen bu tabakanın 40 cm kalınlığında olduğu, ancak daha derine gittiği anlaşılmaktadır. Bu tabakanın niteliği de bir önceki gibi kazılar ilerledikçe anlaşılabilecektir.

5. Buluntular

İremir Höyük'te G10 açmasında yürütülen kazı çalışmalarında yamaç akıntısı olduğu anlaşılan yüzey toprağı içinde amorf durumda seramik parçalarının yanı sıra, iki adet kemik bız, bir adet taş boncuk ve obsidyen dilgi parçası ile işlenmiş oldukları düşünülen kemik aletler ele geçmiştir. Höyüğün eğimi nedeniyle meydana gelen akıntı nedeniyle burada ele geçen seramiklerin Demir Çağı ve İlk Tunç Çağı'na ait oldukları tespit edilmiştir. Yüzeyde ve açma içerisinde ele geçen seramikler arasında bulunan boya bezemeli iki parçadan birinin Orta Tunç Çağı, diğerinin de Geç Demir Çağı'na ait olduğu değerlendirilmektedir. Kemik ve taş aletler ile boncuk ve obsidyen dilgi parçasının dönemi ile ilgili ise şimdilik bir yorumda bulunmak mümkün görünmemektedir (Resim 9).

H10 açmasından ve bu açma içindeki kaçak kazı çukurundan boşaltılan toprak içinde çok sayıda İlk Tunç Çağı'na ait seramik parçaları ile kemik parçaları, bronz bir ok ucu (?), yeşil çakmak taşından küçük bir üçgen dilgi, uç kısmı kırık obsidyen ok ucu, işlenmiş bir kemik parçası ve kare şeklinde bir boncuk ile çok sayıda havaneli ve ezgi taşı olduğu değerlendirilen taş alet ele geçirilmiştir.

Höyükte ele geçen buluntuların büyük bölümünü çoğu amorf durumda olan seramikler oluşturmaktadır. Bu seramikler arasında az sayıda Orta Çağ, dalgalı hat şeklinde bezemeye sahip üç adet Geç Demir Çağı ve alt alta çizgi halinde zikzak motiflerinden oluşan boya bezemeli, olasılıkla Orta Tunç Çağı'na ait bir adet seramik parçası dışında, yapılan kazıda genel olarak İlk Tunç Çağı ve Orta Demir Çağı'na ait seramik parçaları toplanmıştır.

Orta Demir Çağı seramikleri kırmızı astarlı az sayıdaki mallar ile büyük bir bölümü kahverengi-kiremit renkli mallardan oluşmaktadır. Kap formları arasında dışa kalınlaştırılmış ya da basit ağızlı çanak çömlek tipleri dikkati çekmektedir. Bu tür seramik kaplar açkılı ve çark yapımıdır.

İlk Tunç Çağı seramikleri büyük oranda Erken Transkafkasya Çanak-Çömleği özelliği göstermektedir. Biri dışında parçalar halinde ele geçen seramikler çoğunlukla koyu yüzlü ve parlak açkılıdırlar. Ancak açkısız örnekler de bulunmaktadır. Kahverengi, gri ve siyah hamurlu mallardan oluşan çanak-çömlekler arasında en dikkati çekenler Erken Transkafkasya Kültürü'ne özgü dışı siyah, içi kırmızı/kahverengi renkteki çift renkli mal grubudur. Tümü el yapımıdır. Ele geçen parçalar arasında kazıma, kabartma ve yiv/oluk bezemeli birkaç örnek bulunmaktadır. Ayrıca yine bu kültürün ayırt edici özelliği olan Nahcivan Kulplar da bazı gövde parçaları üzerinde ya da sadece kulp parçası olarak ele geçmiştir (Resim 10).

Kazı çalışmalarında gerek yüzeyde ve gerekse açmalarda kum taşı, çakıl taşı ve çakmak taşı gibi farklı cins taşlardan üretilmiş tüm ya da kırılmış halde havaneli ve ezgi taşı olduğu değerlendirilen taş aletler bulunmuştur. Havanelilerden bazılarının üzerinde, yoğun kullanımdan dolayı aşırı aşınma olduğu gözlenmiştir. Taş aletler arasında üst bölümü, ip benzeri bir nesnenin bağlanması için iç bükey olarak biçimlendirilmiş, ağırlık olduğu tahmin edilen bir alet dikkat çekicidir. Bunların dışında yuvarlak veya oval yapılı çakıl taşı ve çakmak taşından üretilmiş, muhtemelen sapan taşı olarak kullanılmış taş aletler de ele geçmiştir (Resim 11).

Höyükte ele geçen çok sayıda kemikten iki adedinin işlenmiş kemik alet olduğu anlaşılmıştır. "Kemik alet", kemik, diş, boynuz ve fildişi gibi çeşitli malzemelerden yapılmış aletleri tanımlamak için kullanılan genel bir

terimdir. Eski çağlarda kemik ve fildişi aletlerin yapımında kazıma, taşlama, kanal açma ve cilalama gibi özel olarak tasarlanmış tekniklerin kullanıldığı bilinmektedir (Backwell ve d'Errico, 2020: s. 1538). Ele geçen iki aletin de bız olarak kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Söz konusu bızlar, evcil koyunun (Ovis aries) metacarpal kemiğinden (ön ayak tarak kemiği) yapılmıştır. 1. No'lu bızın yapımı için kırma tekniği uygulanmıştır. Kemiğin distal ucu sağlam olup proximal uç işlenerek bız haline getirilmiştir. 2 No'lu bız ise oluk açma veya yarma tekniği kullanılarak metacarpal kemiğinin (ön ayak tarak kemiği) gövde kısmından ayrılan kıymık üzerinde yapılmıştır (Resim 9).

Sonuç

Van ili, Gürpınar ilçesi, Otbiçer Mahallesi'nde yer alan İremir Höyük'te, 2020 yılı Eylül-Ekim aylarında, iki açmada yürütülen kazılar, kısa süreli olmasına karşın, önemli sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda höyükte daha önce kaçak kazılarla açılmış çukurlardan bazıları da temizlenmiştir.

İlk yıl bulgularına göre höyüğün şimdilik iki farklı dönemde yerleşim gördüğü değerlendirilmektedir. Güneybatı etekte kalıntıları bulunan bir kilise, höyük yüzeyinde Geç Orta Çağ'da da insan faaliyetinin olduğuna işaret etmektedir. Kazı yapılan H10 ve G10 açmalarından ulaşılan sonuçlara göre höyüğün, henüz detayları anlaşılmamış olsa da muhtemelen Demir Çağı'nda; daha yoğun ve uzun süreli olarak ise İlk Tunç Çağı'nda yerleşim gördüğü tespit edilmiştir.

Ortaya çıkarılan çeşitli duvar kalıntıları, H10.1. mekânı ve ele geçen buluntulardan, höyükte İlk Tunç Çağı'nda var olan kültürün Erken Transkafkasya Kültürü olduğu kesindir. Söz konusu kültürün, MÖ 4. binyılın sonlarından itibaren ve 3. binyıl boyunca Kafkasya'nın güneyi, İran'ın kuzeybatısı, Türkiye'nin doğusu ile Akdeniz'in doğu kıyılarında yayıldığı ve bölgesel farklılıkları olsa da homojen sayılabileceği bilinmektedir (Koşay 1984; Kiguradze ve Sagona, 2004; Batiuk ve Rothman, 2007; Işıklı, 2011, 2015; Rothman, 2015).

Özellikle kendine özgü yuvarlak planlı yapıları ve parlak siyah açkılı ve çift renkli çanak-çömlek geleneğiyle ön plana çıkan bu kültürün Van Bölgesi'ndeki varlığı Dilkaya (Çilingiroğlu, 1986: s. 152 vdd., 1987, 81 vdd., 1993: s. 471-475), Karagündüz (Sevin ve Kavaklı, 1995, Sevin vd. 1998, 1999), Van Kalesi (Tarhan ve Sevin, 1992, 1994) ve Çelebibağı (Kılıç ve Çalışkan, 2006: s. 136-138., Çavuşoğlu, 2011: s. 4-5) höyüklerinde yapılan arkeolojik kazılarla belgelenmiş durumdadır. Ancak, söz konusu höyüklerdeki kazılar kısa süreli ve sınırlı alanlarda yürütülebildiği için Karaz Kültürü'nün Van bölgesine özgü, diğer bölgelerden farklılaşan yönlerinin olup olmadığı henüz tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Kazılarla ulaşılan bilgiler ışığında, genel olarak bu kültürü tanımlayıcı özelliklerle benzer niteliklerin yukarıda sayılan höyüklerde de izlendiği söylenmelidir.

İremir Höyük için benzer durumdan veya farklı olgulardan söz etmek mümkün müdür? Bunu söyleyebilmek için henüz çok erken olacaktır. Zira höyükte yürütülen ilk sezon kazıları ana hatlarıyla Erken Transkafkasya Kültürü'nün baskın özelliklerinin burada da sürdürülmüş olduğunu belgelemektedir (Resim 12). Ancak yerleşim düzeni, mimari çeşitlilik, sanat, sosyal ve ekonomik yapı gibi alanlarla ilgili yeni fikirler ileri sürmek, kazıların önümüzdeki yıllarda devam ettirilmesi ile mümkün olabilecektir. İlk yıl bulguları bu anlamda oldukça ümit vericidir.

Kaynaklar

Backwell, L., d'Errico, F. (2020). Bone Tools, Paleolithic. *Encyclopedia of Global Archaeology,* Claire Smith (Ed), Switzerland, Springer Nature, 1536-1548.

Batiuk, S., Rothman. M. S. (2007). Early Transcaucasian Cultures and Their Neighbors. *Expedition, 49*, 7-17.

Burney, C. A. (1957). Urartian Fortresses and Towns in the Van Region. *Anatolian Studies, 7*, 37-53.

Burney, C. A. (1958). Eastern Anatolia in the Chalcolitic and Early Bronze Age, *Anatolian Studies, 8*, 157-209.

Çavuşoğlu, R. (2011). Eski Erciş Çelebibağı Höyüğü Tunç ve Demir Çağı Tabakaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Höyük, 3*, 1-14.

Çilingiroğlu, A. (1985). Van – Dilkaya Höyüğü 1984 Kazıları. *VII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 151-162.

Çilingiroğlu, A. (1986). Van – Dilkaya Höyüğü Kazıları 1985. *VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt I*, Ankara, 81-94.

Çilingiroğlu, A. (1993). Van – Dilkaya Höyüğü Kazıları Kapanış. *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt I*, Ankara, 469-491.

Işıklı, M. (2011). *Doğu Anadolu Erken Transkafkasya Kültürü: Çok Bileşenli Gelişkin Bir Kültürün Analizi*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Işıklı, M. (2015). The Development of the Kura Araxes Culture in Eastern Anatolia: Problems, Determinations and Suggestions. *Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu, I* (Mehmet Işıklı-Birol Can (Ed.)), Newcastle upon Tyne, 241-249.

Kılıç, S., Çalışkan H. (2006). Van Gölü'nün Kuzeybatısında İki Karaz Höyüğü: Giriktepe ve Çelebibağı. *Arkeoloji ve Sanat, 123*, 131-140.

Kiguradze, T., Sagona A. (2004). On the Origins of the Kura – Araxes Cultural Complex. *Archaeology in the Borderlands. Investigations in Caucasia and Beyond*, (Adam T. Simit and Karen S. Rubinson (Ed.)), Los Angeles, 38-94.

Koşay, H. Z. (1984). *Erzurum ve Çevresinin Dip Tarihi*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınevi.

Kozbe, G. (1990). Van – Dilkaya Höyüğü Erken Transkafkasya Çanak-Çömleği. *VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 533-554.

Rothman M. S. (2015). The Changing Organisation of Kura Araxes Culture, *Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu, I* (Ed. Mehmet Işıklı-Birol Can), Newcastle upon Tyne, 121-132.

Sevin, V., Kavaklı, E. (1995). Karagündüz Höyüğü ve Nekropolü 1994 Yılı Kurtarma Kazıları. *XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt I*, Ankara, 337-361.

Sevin, V., Özfırat, A., Kavaklı, E. (1998). Karagündüz Höyüğü ve Nekropolü 1995-1996 Yılı Kurtarma Kazıları. *XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt I*, Ankara, 571-589.

Sevin, V., Özfırat, A., Kavaklı, E. (1999). Van-Karagündüz Höyüğü Kazıları (1997 Yılı Çalışmaları). *Belleten, LXIII*, Ankara, 847-868.

Tarhan, M. T., Sevin, V., (1992). Van Kalesi ve Eski Van Şehri Kazıları. *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt I*, Ankara, 407-429.

Tarhan, M. T., Sevin, V., (1994). Van Kalesi ve Eski Van Şehri Kazıları 1990 Yılı Çalışmaları, *Belleten, LVII/220,* Ankara, 843-862.

Ekler

Resim 1: İremir Höyük ve Yerleşim Alanı

Resim 2: İremir Höyük'ün Havadan Görünümü

Resim 3: G10 Açması Kazı Öncesi Durumu

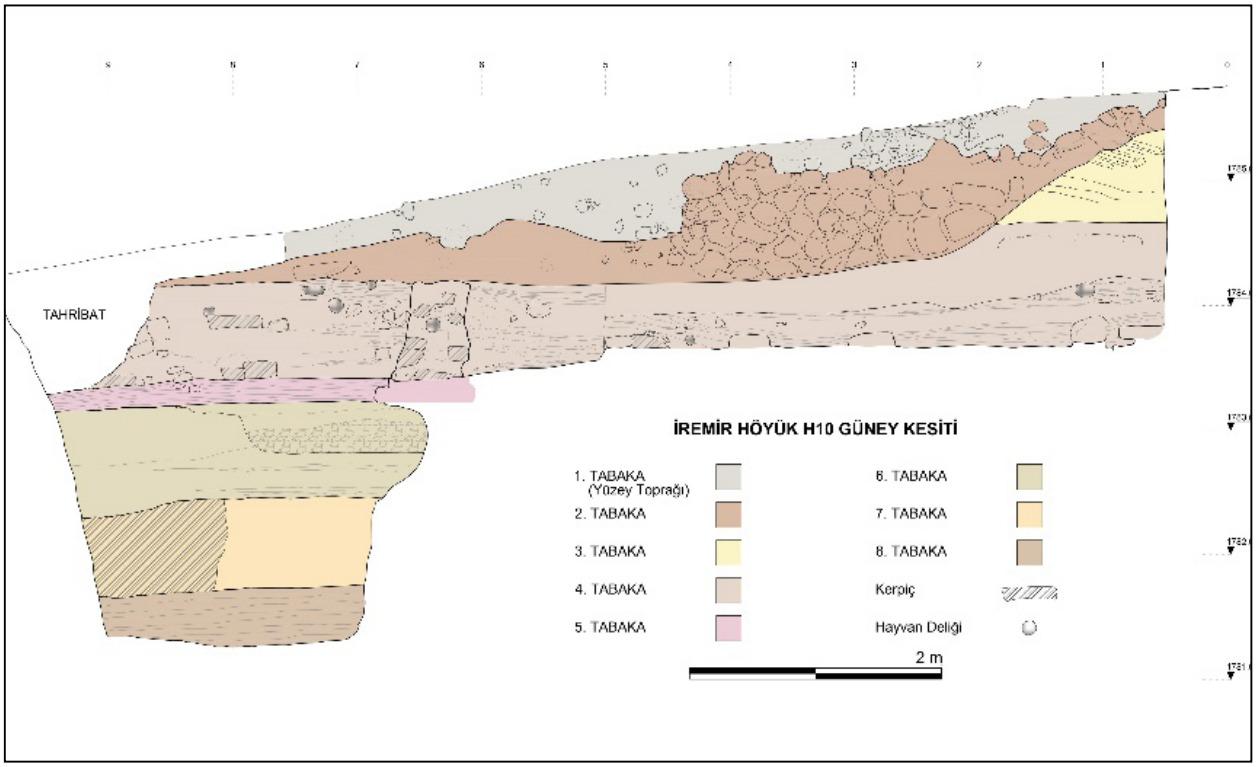
Resim 4: G10 Açmasının Kazı Sonrası Kuzeyden Görünümü

Resim 5: H10 Açmasında Yer Alan Mekân H10-1

Resim 6: H10 Açması Kazı Öncesi ve Sonrası Durumu

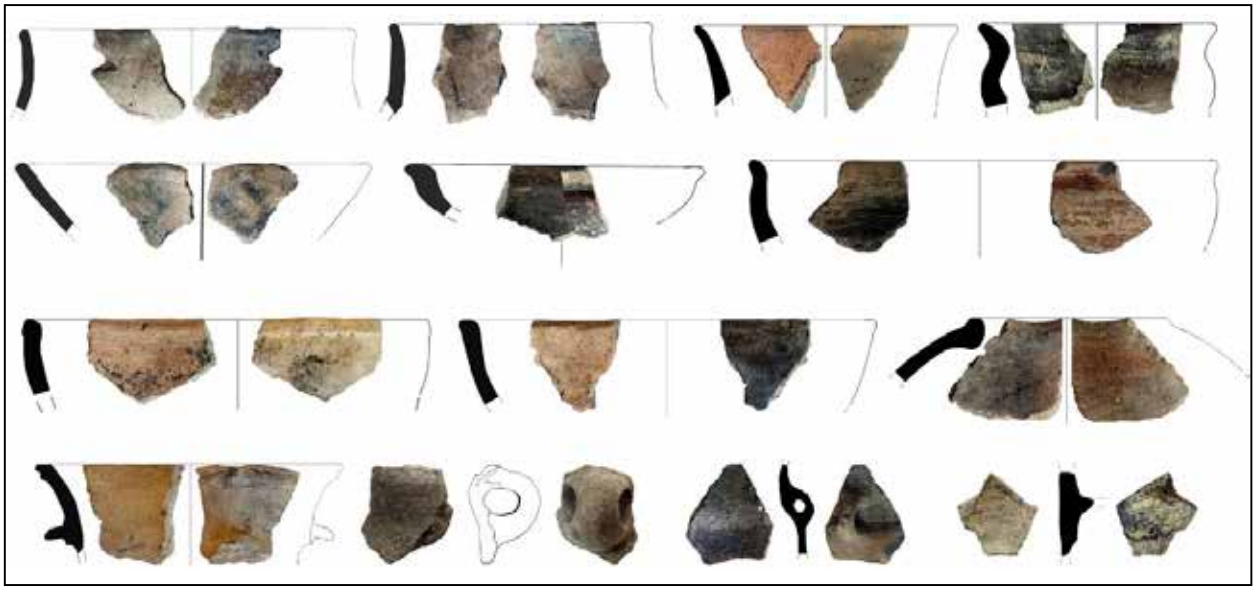
Resim 7: H10 Açması Güney Kesiti

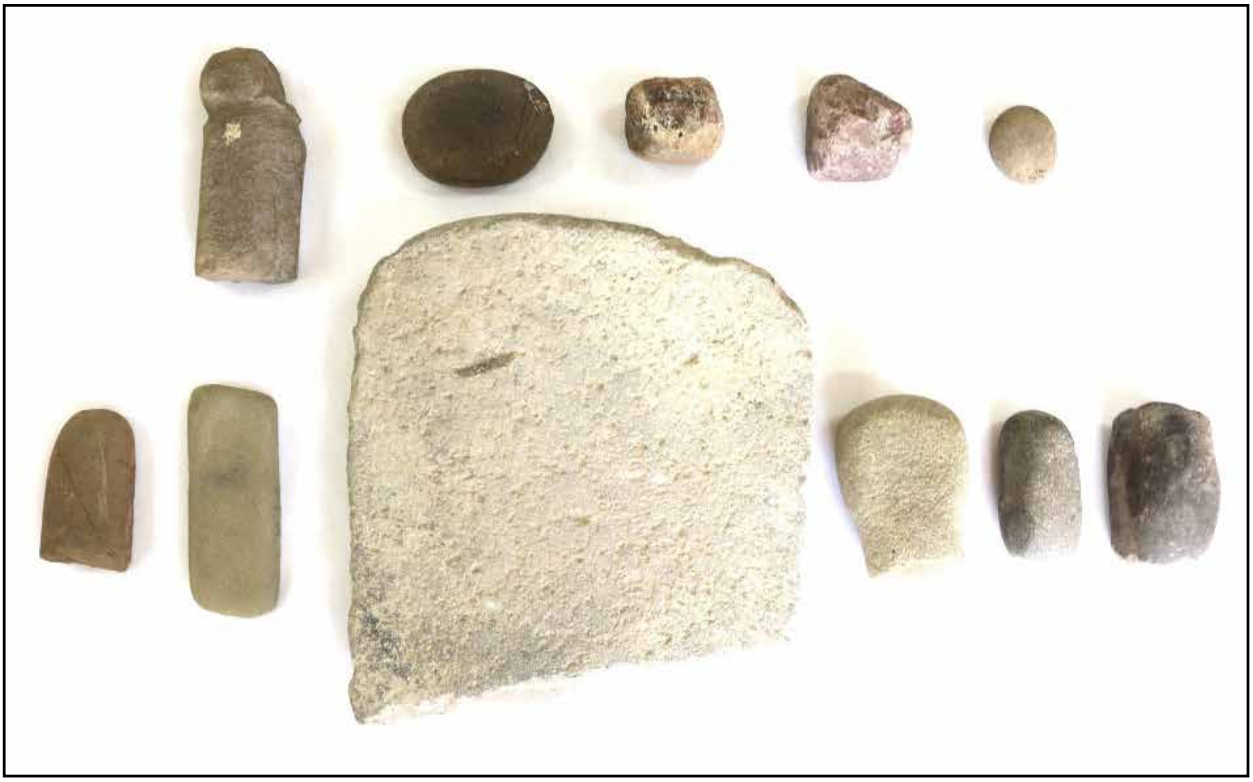
Resim 8: H10 Açması Demir Çağ Duvarı

Resim 9: G10 Açması Kemik, Obsidyen ve Boncuk Buluntular

Resim 10: H10 Açması İlk Tunç Çağı (Erken Transkafkasya) Seramik Parçaları

Resim 11: Höyükte Ortaya Çıkan Bazı Taş Aletler

Resim 12: İremir Höyük, Kazı Öncesi ve Sonrası Hava Fotoğrafı